

Respublikamızın hüddularından kənarda fəaliyyət göstərən alimlərimiz Azərbaycanın adını elmi arenada daim ucaldırırlar. Bu alimlərin uğurları Azərbaycanın gələcək elmi strategiyalarının yaradılmasında nümunəvi baza yaradır. Belə alimlərdən biri də 2019-2020-ci illərdə Stanford Universitetinin tərtib etdiyi dünyanın ən nüfuzlu 100 elm adamı sırasında yer almış və hazırda Türkiyədə yaşayan professor Abdulla Sofiyevdir (Avey). Abdulla Sofiyev həm Azərbaycanda, həm də Türki-

yədə mühəndislik və tətbiqi riyaziyyat sahəsində tanınmış alimdir. Onun elmi fəaliyyəti, xüsusilə kompozit materialların mexanikası və funksional dərəcələndirilmiş materialların dayanıqlılığı sahəsinə aiddir. Bu sahədə apardığı tədqiqatlar və beynəlxalq əməkdaşlıqları onun elmi fəaliyyətini daha da genişləndirib.

Abdulla Sofiyev Qazax rayonunun Daş Salahlı kəndində anadan olub, orta məktəbi də bu kənddə bitirib. 1976-1980-ci illərdə ali təhsil alıb, 1985-1996-cı illərdə Azərbaycan

Texniki Universitetinin nəzəri mexanika kafedrasının aspirantı, assistenti, baş müəllimi və dosenti vəzifələrində işləyib. 1990-cı ilin sentyabrında 10 aylıq DAAD təqaüdüünü qazanaraq elmi araşdırma üçün Almaniyanın Karlsruhe Universitetinə ezam olunmağı onun elmi həyatında dönüş nöqtəsi olub. Burada Mexanika İnstitutunun rəhbəri, görkəmli alim, professor Ekart Şnauk ilə elmi əlaqələr sonradan dostluq münasibətlərinə çevrilib.

1996-2005-ci illərdə Türkiyə Cümhuriyyəti Ondoqquz Ma-

yıs və Süleyman Dəmiral universitetlərinin İnşaat mühəndisliyi bölümü mexanika kafedrasında dosent vəzifəsində işləyib.

2005-ci ildən 2022-ci ilin oktyabr ayına qədər Süleyman Dəmiral Universitetinin İnşaat mühəndisliyi bölümü mexanika kafedrasının professoru və müdiri vəzifələrində çalışıb. Hazırda isə İstanbul Ticarət Universitetinin İnsan və Sosial Elmlər fakültəsinin riyaziyyat bölümündə çalışır. Türkiyədə elmi fəaliyyət sahəsinə uyğun olaraq apardığı tədqiqat işlərinin önəmliliyinə görə



2007-ci ildə Nəzəri və Tətbiqi Mexanika Türk Milli Komitəsinin üzvü seçilib.

Çox çalışanda uğur mütləq səni tapır

—Abdulla müəllim, "Dünyanın ən nüfuzlu alimləri"nin siyahısında yer almağınız və elmi tədqiqatlarınız haqqında nə deyə bilərsiniz?

—Bu gün hər bir alimin, elmi-tədqiqat işi aparan istənilən mütəxəssisin elmi nəticələri haqqında özündən daha çox digərlərinin məlumat əldə etmək imkanı var. Çünki internetin imkanları sayəsində dünyaca məşhur "Web of Science" və "Scopus" kimi nüfuzlu elmmetrik bazalarda indeksləşmiş jurnalları açıb səhifələrinə baxmaq kifayət edir ki, görəsən elmdə kim nə edib?

2003 və 2004-cü illərdə dünyada ilk dəfə funksional dərəcələnməmiş materiallardan hazırlanmış silindr və konus şəklindəki örtüklərin dinamik qərarlıq probleminin riyazi modelini verərək onun həllinə nail olmuşam. 2006-2017-ci illər arasında fərqli nəzəriyyələrdən istifadə edərək yeni nəsil multifunksional kompozitlərdən hazırlanmış təbəqəli və sendviç lövhə və örtüklərin bütöv mühitdə xətti, xətti olmayan sabitlik və titrəşim problemlərinin həll yolunu tapmışam. Bir və çoxtəbəqəli nanokompozit örtüklərin riyazi modelini verərək bircins anizotrop materiallardan hazırlanmış konusşəkilli örtüklər nəzəriyyəsini funksional dərəcələndirilmiş konusşəkilli nanokompozit örtüklərlə genişləndirmişəm.

Açıq söyləmək gərəkdir ki, bu uğurlar uzun illər davamlı çalışmamın, əldə etdiyim fundamental nəticələrin məntiqi sonu idi. 2011-ci ildən Dördüncü Sənaye İnqilabı dönməsi başladı və digər sahələrdə olduğu kimi, elmdə də alimlərin fərqli mərkəzlərdəki elmi nəticələri internet üzərindən yaradılmış bir mərkəzdə cəmləndi. Bu da alimlərin performansının qiymətləndirilməsini asanlaşdırdı, alimlərin əldə etdiyi nəticələrin çap olunduğu jurnalların reytinglərinə görə qiymətləndirmə dönməsi başladı. Biz əldə etdiyimiz nəticələrin çağdaş riyaziyyat və mexanikanın şərtlərini ödədiyini bildirdik. Bir də hər hansı nüfuzlu alimlərin, tədqiqatçıların siyahısına düşmək bir ilin nəticələri ilə yanaşı, həm də karyera boyunca tədqiqatlarının nəticəsi əsasında aparılır. Burada əsasən də alimin elmmetrik bazalar üzrə h (Hirsch) indeksi nəzərə alınır. Fərsətdən istifadə edib deyim ki, mənim də əsas göstərici kimi h indeksim "Google scholar" bazasında 50, "WoS"-da 44, "Scopus"-da isə 46 olaraq əks olunub. Mənim elmi əsərlərimə ümumilikdə 8 minə yaxın istinad verilmişdir. Bu faktlar 2020-ci ildən başlayaraq "Elsevier" və Stanford Universitetinin birgə tərtib etdiyi dünyanın ən nüfuzlu alimlərinin siyahısında yer almağımla nəticələndi.

—Azərbaycan universitetləri ilə əlaqələriniz varmı?

—Dünyanın harasında olsam da, heç zaman Azərbaycanla əlaqəm qopmayıb. Hazırda da təcrübəli və yüksək səviyyəli alimlərlə ortaq elmi çalışmaları davam edir. Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti, Azərbaycan Memarlıq və İnşaat Universiteti ilə əməkdaşlıq yüksək səviyyədədir. Universitetlərdə təşkil edilən bir çox konfransların plenar iclaslarına dəvət edilərəm, müxtəlif yeniliklərə dair məruzələrlə iştirak edirəm. Bakı Dövlət Universiteti və Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti (ADPU) ilə də elmi əməkdaşlığım var.

Ayrıca olaraq bir məsələni də qeyd edirəm ki, bu il Nəzəri və Tətbiqi Mexanika Türk Milli Komitəsinin, İstanbul Texniki Universitetinin, İstanbul Ticarət Universiteti və Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin birgə təşkilatçılığı əsasında Bakı Dövlət Universiteti, Azərbaycan Memarlıq və İnşaat Universiteti, Azərbaycan Texniki Universiteti, Bakı Mühəndislik Universiteti və "Odlar Yurdu" Universitetinin təşkilatı dəstəyi və ADPU-nun ev sahibliyi ilə "24-cü Beynəlxalq Mexanika Konqresi" və paralel olaraq "Mexanikada Yeni Trendlər üzrə Beynəlxalq Konqres" (ICNTM) keçiriləcək. Düşünürəm ki, bu qarşılıqlı elmi əlaqələrimizə daha bir töhfədir.

Məmnuniyyətlə vurğulaya bilərəm ki, İstanbul Ticarət Odası, İstanbul Ticarət Universiteti Azərbaycanda istər təhsil, istərsə də digər sahələrdə ikili iş birliklərinə çox önəm verir və kömək göstərirlər. Azərbaycanın ali təhsilində başlayan islahatlar tempini artırıb, ali təhsil müəssisələri və elmi mərkəzlər beynəlxalq əlaqələr sahəsində vacib addımlar atırlar. Azərbaycanda yaşayan alimlərin son illərdə "Dünyanın nüfuzlu alimləri" siyahısında yer alması, Azərbaycanda nəşr edilən bir çox jurnalın "Web of SCI" və "Scopus" elmmetrik bazalarına daxil edilməsi, beynəlxalq mötəbər konfransların Bakıda keçirilməsi və konfrans materiallarının "Web of SCI" və "Scopus" bazasında indeksləşən jurnallarda çap edilməsi Azərbaycan elminin uğurlarıdır.

—Vurğuladınız ki, "24-cü Beynəlxalq Mexanika Konqresi" və paralel olaraq "Mexanikada Yeni Trendlər üzrə Beynəlxalq Konqres" (ICNTM) bu il Bakıda keçiriləcək. Bununla bağlı ətraflı məlumat vermənizi istərdik.

—Eyni etnik mənşəyə, dilə, dinə və mədəniyyətə sahib olduğumuz üçün Azərbaycan-Türkiyə münasibətləri bütün sahələrdə özünəməxsus yerə malikdir. Hazırda siyasi, iqtisadi və mədəni əlaqələrlə yanaşı, elm və təhsil sahəsində də yüksək səviyyəli əməkdaşlıqların daha da ge-

nişləndirilməsi üçün ciddi səylər göstərilir. Azərbaycanın demək olar ki, bütün universitetləri və elmi-tədqiqat institutları ilə Türkiyənin müvafiq qurumları arasında birgə layihələr, ortaq tədris proqramları həyata keçirilir, elmi konfranslar təşkil olunur.

Qeyd edirəm ki, 1976-cı ildə Türkiyədə yaradılmış Milli Nəzəri və Tətbiqi Mexanika Komitəsi (TUMTMK) hər iki ildən bir ölkə daxilində "Beynəlxalq Mexanika Konqresi" təşkil edir. Sonuncu, 23-cü konqres 2023-cü ildə Konyada keçirilib. "24-cü Beynəlxalq Mexanika Konqresi" isə ilk dəfə olaraq bu il sentyabrın 2-5-də Bakıda təşkil olunacaq. Biz bu günü təxminən 25 il əvvəl, hazırkı TUMTMK-nın sədri professor Mehmet Omurtay ilə birlikdə xəyal etmişdik. Sevinc hissi ilə qeyd edirik ki, bu il həmin arzunu Azərbaycan və Türkiyənin digər ali təhsil müəssisələrinin iştirakı ilə reallaşdıracağıq.

TUMTMK-nın əsas missiyası nəzəri və tətbiqi mexanika sahəsi ilə məşğul olan tədqiqatçılarla milli və beynəlxalq təşkilatlar arasında əlaqələrin qurulması və bu sahənin elmi inkişafına töhfə verə biləcək təşəbbüslərin həyata keçirilməsidir.

—Artıq dünya "ağıllı texnologiya"larla idarə olunmağa başlayıb. Bununla bağlı fikirləriniz və gənclərimizə tövsiyəiniz nədir?

—Bəli, artıq müxtəlif sahələrdə, xüsusilə müdafiə sənayesində "ağıllı texnologiya"ların nə qədər əhəmiyyətli olduğunu görürük. Bu da gələcək mümkün müharibələrin nəticəsinin quruda və dənizdə deyil, havada və kosmosda həll olunacağını göstərir. Bu, yeni texnologiyaların müasir kompüter sistemləri və müasir proqram təminatı ilə təchiz edilməsinə, yeni nəsil smart materialların kəşfinə, kosmik və aviasiya cihazlarının təchiz edilməsində rolunun artmasına səbəb olub. "Yaşıl enerji"-nin əldə edilməsi və onun uzunmüddətli saxlanması texnikasını öyrənmək də hazırda çox vacibdir.

Gənclik bütün cəmiyyətlərin hərəkətverici qüvvəsidir. Gəncliyinə sahib olan dövlət hər zaman uğurlar qazanıb. Sevincdir ki, Azərbaycan dövləti gənclərin inkişafına yönəlik çoxlu Dövlət proqramları hazırlayıb. Bütün uğurların təməli gənclikdə qoyulur. Gəncləri uğura aparan yollar təbii ki, müxtəlif mərhələlərdən ibarətdir, onların formalaşması üçün ən yaxşı dövr orta məktəb, yetişməsi üçün ən yaxşı dövr isə universitet illəridir. Son olaraq deyə bilərəm ki, çox çalışanda uğur mütləq səni tapacaq.

Esmira Yazkan ASLANOVA,
"Respublika" qəzetinin
Türkiyə üzrə müxbiri.